

**ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ В ОНОВЛЕНІЙ ЕКСПОЗИЦІЇ КІМНАТИ-МУЗЕЮ
КОМПОЗИТОРА В ДРОГОБИЦЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МУЗИЧНОМУ УЧИЛИЩІ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО**

УДК 78.09 (477.83) “ХХ”

*Наталія Ек, викладачка кафедри музикознавства та фортепіано
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка*

*Любов Щурик, викладач музично-теоретичного відділу
Дрогобицького державного музичного училища
імені Василя Барвінського*

**ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ В ОНОВЛЕНІЙ ЕКСПОЗИЦІЇ
КІМНАТИ-МУЗЕЮ КОМПОЗИТОРА В
ДРОГОБИЦЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МУЗИЧНОМУ
УЧИЛИЩІ ІМЕНІ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО**

У статті подано матеріал, присвячений оновленій експозиції в кімнаті-музеї Василя Барвінського в Дрогобицькому державному музичному училищі імені Василя Барвінського.

Ключові слова: *пам'ятки української культури, експозиція музею, каталог творів композитора.*

Постановка проблеми. Протягом останніх двадцяти років в музичному житті України спостерігається зростання інтересу до постаті відомого в світі, але замовчуваного до недавнього часу в рідному краї композитора, педагога, музично-громадського діяча Василя Барвінського. Виникає необхідність більш ґрунтовного вивчення малознаних і маловідомих сторінок життя композитора.

Мета публікації – ознайомлення з матеріалами, які знаходяться в експозиції кімнати-музею митця і потребують подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Василь Барвінський є однією з найвидатніших і найдраматичніших постатей української музичної культури ХХ століття. Видатний композитор, талановитий педагог, музично-громадський діяч – такою була ця людина, якій судилося йти зі своїм народом у часи найбільших випробувань. Його життєвий і творчий шлях можна визначити як “слава, тріумф; через особисту і родинну трагедію, – довгі роки забуття; через шану і любов народу – до визнання і безсмертя” (С. Павлишин). В 20-х – 40-х роках ХХ століття комуністична влада знищувала всіх – дітей і літніх людей, чоловіків і жінок, свідомих борців за українську ідею і тихих вдумливих науковців, акторів, літераторів, вчителів, музикантів.

Щасливими були ті, кому вдалося емігрувати і зберегти життя. Але більшість залишилися на рідній землі і зазнали таких втрат, що у Всесвіті не знайдеться стільки зірок, аби назвати їх іменами українських мучеників.

За роки незалежності України зібрано і збережено тисячі пам'яток української культури, відкрито багато нових, досі маловідомих сторінок нашої культури, повернуто із забуття сотні славних імен, до яких належить і Василь Барвінський.

В 1995 році Дрогобицькому державному музичному училищу з нагоди його 50-річчя було присвоєно ім'я композитора Василя Барвінського. Це була значна мистецька подія не тільки для нашого міста, але й для всієї України. Ім'я Василя Барвінського – славного, незаслужено замовчуваного більше 40 років, композитора, вибрано не випадково. Воно стало для нас символом у подвійному значенні: самовідданої праці на ниві української музичної культури і жертви радянської системи. Адже Василь Барвінський багато років очолював мистецьке життя Західної України, більше тридцяти років був директором Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка (тепер Львівська Національна музична академія). А в 1948 році за сфабрикованою справою подружжя Василя і Наталії Барвінських було заарештовано і вислано в мордовські табори, де вони провели десять жаклих років.

Тривалий час до Василя Барвінського застосовувалася випробувана ідеологічна зброя – замовчування. Наче й не було такого композитора в Україні. Твори митця не виконували й не друкували. Музикознавці в своїх працях його ім'я не згадували. Лише в енциклопедичному словнику (Москва, 1966 р.) є дані про нього і його твори й сказано, що був “незаконно репресований”. Його змусили самому підписати

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ В ОНОВЛЕНІЙ ЕКСПОЗИЦІЇ КІМНАТИ-МУЗЕЮ КОМПОЗИТОРА В ДРОГОБИЦЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МУЗИЧНОМУ УЧИЛИЩІ ІМЕНІ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

вирок на свою творчість: “дозволяю знищити мої рукописи”.

Тому вбачаємо велику потребу вшановувати ім'я і пам'ять про Василя Барвінського, досліджувати, пропагувати і зберігати творчу спадщину митця. У вересні 1995 року з ініціативи директора музичного училища Миколи Ластовецького було створено кімнату-музей композитора.

В музеях М. Лисенка, В. Косенка, Л. Ревуцького, С. Крушельницької та інших діячів зберігаються особисті речі та документи. Набагато складніше було нам. Василь Барвінський наш навчальний заклад не відвідував, не жив у Дрогобичі, тут немає його особистих речей. Є лише свідчення, що композитор відвідував наше місто як директор Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка.

Майже всі ноти, документи В. Барвінського були знищені при арешті, але є людська пам'ять про нього, про його творчість, про щасливі моменти життя і тяжкі роки ув'язнення, про сильну і дуже добру натуру.

Для нас джерелом дослідження є матеріали, праці, світлини, ноти і спогади, що нам в музей передають люди, які були знайомі з родиною Барвінських, а також статті і дослідження музикознавців.

Музей-кімната В. Барвінського є одночасно і навчальною аудиторією, і це дуже добре, бо студенти і педагоги мають змогу знайомитися з експонатами.

Оновлена експозиція музею має достатньо велику кількість матеріалів, які розміщені за хронологічним принципом у семи розділах. В першому є матеріали, які розповідають про славний галицький рід Барвінських, про дитячі та юнацькі роки композитора, його батьків, вчителів та перші композиторські спроби. Дитячі світлини підкреслюють глибокий внутрішній світ малого Василька. Другий розділ присвячений діяльності молодого В. Барвінського. Тут є рукописи його творів (“Українська сюїта”, 1915 – 1922; Прелюдії з архіву Любки Колесси, яка жила в Канаді). Третій розділ розповідає про надзвичайно активний в творчому плані період життя Василя Барвінського. Це і посада директора ВМІ ім. М. Лисенка, яку він обійняв після С. Людкевича в 1915 році, і педагогічна діяльність, і організація музичного життя у Львові та інших містах Західної України. Особливо багато є світлих В. Барвінського зі своїми учнями, Р. Савицьким, З. Лиськом, з колегами по життю і праці. Надзвичайно цінними є світлини В. Барвінського з дружиною Наталею та його сина Івана Севастіяна з Лесею Деркач після концерту.

Про діяльність В. Барвінського, як члена та голови СУПРОМУ, його активну співпрацю з

журналом “Українська музика” ми дізналися зі збірки “СУПРОМ”, виданій в 1997 році у Львові, яка укладена випускниками нашого училища В. Сивохопом і Р. Стельмашуком.

Хочу звернути Вашу увагу на матеріали, які висвітлюють період кінця 30-х років – це матеріали про активну громадську діяльність В. Барвінського, а також про ювілей композитора (50-річчя від дня народження). Афіші, публікації з того часу свідчать про урочистості і заходи, які відбувалися у Львові та інших містах. Це три афішовані концерти за участю львівських хорів “Бандурист” та Студії-хору (диригент М. Колесса); піаніста Р. Савицького, співачки М. Сабат-Свірської, композитора Н. Нижанківського, скрипаля Р. Криштальського. В концертах брали участь також дружина композитора та син Іван.

Початок 40-х років змінив плін життя композитора. В роки другої світової війни консерваторія не функціонувала, але В. Барвінський зумів зберегти інструменти та приміщення від знищення.

В українському журналі “Екран”, виданому в Чикаго у 1979 р., поміщена світлиня учасників і виконавців ювілейного концерту до 100-ліття від дня народження М. Лисенка у Львові в 1942 році (були присутні донька М. Лисенка Мар'яна та онук композитора Остап).

Наближалось 60-річчя композитора. Яким же трагічним воно стало! В 1948 році В. Барвінського і його дружину Наталю заарештували і засудили на 10 років заслання до мордовських таборів. Особливо вражає четвертий розділ експозиції, де зібрані матеріали і світлини про роки заслання.

Про зустріч з дружиною В. Барвінського в ГУЛАГу написала спогади Галина Грабець з Коломиї – учениця В. Барвінського – вона передала нам листи і світлини композитора, які вдалося зберегти, а також його твір для скрипки “Думку”, яку вперше виконав викладач ДДМУ ім. В. Барвінського Іриной Турканик.

Спогади про надзвичайно інтелігентного, щирого і сердечного Василя Барвінського писали в'язні таборів: Бенедьо Грушак, Микола Кучер, Пантелеймон Василевський.

Особливої уваги заслуговують цінні документи про трагічні роки з особової справи В. Барвінського: характеристика і таборова похвальна грамота В. Барвінського, а також клопотання про звільнення та повернення В. Барвінського до Львова, підписане головою Правління Львівської Спілки радянських композиторів України А. Кос-Анатольським та С. Людкевичем.

Після звільнення і повернення до Львова В. Барвінський з пам'яті відтворює свої твори (за допомогою С. Павлишин). Доктор мистецтвознавства,

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ В ОНОВЛЕНІЙ ЕКСПОЗИЦІЇ КІМНАТИ-МУЗЕЮ КОМПОЗИТОРА В ДРОГОБИЦЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МУЗИЧНОМУ УЧИЛИЩІ ІМЕНІ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО

професор Стефанія Павлишин зробила гідний внесок у відродження музичної спадщини В. Барвінського. Вона є автором монографії “Василь Барвінський”, видала “Твори для фортепіано” із передмовою М. Колесси (1988), “Сонату для фортепіано” (1990) і “Романси” (1993) і ряд інших матеріалів, публікацій про Василя Барвінського.

Завдяки тернопільському науковцю, професору Тернопільського педагогічного університету ім. В. Гнатюка Олегу Смоляку, були підготовлені до друку “Фортепіанні п’єси для дітей” (1996), “Колядки і щедрівки” (1997, 1998), “Вибрані фортепіанні твори для дітей” (1998), “Прелюдії” (1998), “Хорові твори” та “Українські народні пісні для фортепіано” (2000).

В нашому музеї знаходиться й витяг з протоколу розширеного засідання Президії Спілки композиторів України від 24 червня 1958 року про поновлення В. Барвінського в членстві Спілки композиторів СРСР.

Привертає увагу останній лист, написаний В. Барвінським вже під час важкої недуги 17 березня 1963 року до голови урядового комітету з премій ім. Т. Шевченка, академіка О. Корнійчука, в якому композитор стає на захист С. Людкевича, автора монументальних творів “Кавказ”, “Заповіт” на тексти Т. Шевченка. І не дожив В. Барвінський до березня 1964 р., коли твори С. Людкевича були відзначені Шевченківською премією, як і не дізнався, що Шевченківську премію одержав і Микита Хрущов.

Лише п’ять років прожив Василь Барвінський після звільнення. Останнім твором композитора, його лебединою піснею є фортепіанний квінтет g-moll, в якому друга частина названа “Молитва”. Помер 9 червня 1963 року. Про його похорон повідомляє громадськості світу той же журнал “Екран”.

Символічно, що саме в цей день, 9 червня був знайдений в Буенос-Айресі (Аргентина) Фортепіанний концерт f-moll Романом Савицьким (молодшим), сином учня В. Барвінського – Р. Савицького, першого виконавця цього концерту.

Син Р. Савицького – Р. Савицький (молодший) був у Дрогобицькому державному музичному училищі тричі і щоразу дарував музею нові матеріали. Це безцінні експонати: ноти, афіші концертів, світлини, платівки і аудіо записи творів Василя Барвінського, які виконують Дарія Гординська-Каранович, Міхаель Грілл та інші.

Окремо хочу наголосити і про каталог творів композитора. Це дуже вдала спроба Р. Савицького (молодшого) систематизувати спадщину Василя Барвінського: вокальні, хорові, релігійні, фортепіанні твори, обробки народних пісень, листи,

рецензії, бібліографічні нотатки та невіднайдені твори. Великий альбом “Барвінськiana” охоплює всі етапи життя і творчості композитора, а також подій, які відбувалися вже після його смерті.

Окрім названих матеріалів в музеї є журнали, газети, праці, статті музикознавців (Л. Кияновської, Н. Кашкадової, С. Павлишин, М. Ластовецького, В. Грабовського та багатьох інших). Вони допомагають нам гідно оцінити внесок Василя Барвінського в скарбницю української музичної культури. І для того, щоб відбулося справжнє визнання композитора, треба докласти ще багато зусиль. Це і популяризація творчості, і проведення конкурсів, і видання творів митця. Василь Барвінський живе для нас в історії та в сучасності. Надовго забутий, бо був засуджений комуністичним режимом, він відновився у пам’яті і Тернополя – іменем Барвінського там названа вулиця, і в Івано-Франківську – музична школа, і у Львові – на його будинку встановлена пам’ятна дошка, і в Дрогобичі – музичне училище і де є кімната-музей В. Барвінського (у нас знаходяться світлини про ці події).

І на завершення хочемо подякувати всім, хто надає матеріали до музею і маємо велику надію, що наш музей і далі буде поповнюватися новими документами та стане справжньою даниною пам’яті В. Барвінського.

Висновки. Надзвичайно трагічною є доля В. Барвінського – композитора, який свій яскравий талант, усе своє життя присвятив українському народу. В. Барвінський завжди був оптимістом і не втрачав надії, ніколи не жалівся на свою долю. Хоч як намагалися знищити пам’ять про нього, хоч перетворили в попіл його рукописи – вони відроджені і пам’ять, і композиції. Експозиція музею не лише пропагує його ім’я, а ставить завданням відкриття нових сторінок життя і творчості В. Барвінського.

1. Витвицький В. Василь Барвінський // За океаном. – Львів, 1996.

2. Кияновська Л. Українська музична культура. – Тернопіль, 2000.

3. Ковалів І. Василь Барвінський: Нарис життя і творчості. – Торонто: Гомін України, 1964.

4. Павлишин С. Василь Барвінський. – К.: Музична Україна, 1990.

5. Павлишин С. Олександр Барвінський. – Львів: Академічний Експрес, 1997.

6. Павлишин С. Шануймо пам’ять Василя Барвінського // Галицька зоря. – 1995. – №121 – 122.

7. Союз Українських Професійних Музикантів Львові: Матеріали і документи / Упорядники В. Сивохин, Р. Стельмащук. – Львів, 1997.

Стаття надійшла до редакції 26.11.2008.